

*Charl Wolbuter, Corene de Wet, Philip Higgs, Leonie Higgs
& Isaac Ntshoe*

Die loopbaanbelevens van akademici aan Suid-Afrikaanse universiteite: CAP ondersoek

Eerste voorlegging: 22 Oktober 2009

Aanvaarding: 19 Julie 2010

Die doel van hierdie artikel is 'n uitklaring van hoe Suid-Afrikaanse akademici tydens verskillende loopbaanfasies hulle professionele lewens beleef deur gebruik te maak van data van die internasionale Changing Academic Profession (CAP)-ondersoek na die akademiese profesie. Twee aspekte tree na vore. Eerstens akademici in die vroeë loopbaanfase (20-39 jaar) se beleving van ingeperktheid, gesien in die lig van hulle rol as navorsers en die feit dat hierdie lewensjare tipies die kreatiefste in 'n persoon se loopbaan is. Insgelyks is die feit dat akademici in die middelloopbaanfase (ouderdom 40-55 jaar) die minste werkstevredenheid toon kommerwekkend, aangesien dié middelloopbaanfase tipies die produktiefste in 'n persoon se lewe is.

Career experiences of academics at South African universities: CAP investigation

This article aims to explain how South African academics experience their professional lives during different career phases by employing data from the international Changing Academic Profession (CAP) investigation into the academic profession. Two perturbing aspects emanate from the research. First, how academics during the early career phase (ages 20-39 years) experience being constricted, in view of their roles as researchers and the fact that this phase is typically the most creative in one's career. Similarly, the fact that academics in the mid-career phase (ages 40-55 years) show the lowest levels of job satisfaction is a cause for concern, as these years are typically the most productive in one's career.

Proff C C Wolbuter, Nagraadse Skool vir Opvoedkunde, Noordwes-Universiteit, Privaatsak X6001, Potchefstroom 2520; N C de Wet, Fakulteit Opvoedkunde, Universiteit van die Vrystaat, Posbus 339, Bloemfontein 9300; P Higgs & L G Higgs, Universiteit van Suid-Afrika, Posbus 392, Unisa, 0003 & I M Ntshoe, Sentrale Universiteit van Tegnologie, Privaatsak X20539, Bloemfontein 9300; E-pos: Charl.Wolbuter@mwn.ac.za, deuwetm@ufs.ac.za, biggsp@unisa.ac.za, biggslg@unisa.ac.za & ?

Acta Academica
2010 42(3): 145-168
ISSN 0587-2405

© UV/UFS

<<http://www.ufs.ac.za/ActaAcademica>>

SUN MODIA
BLOEMFONTEIN

Soos tans wêreldwyd die geval, is daar ook aan hoëronderwys in Suid-Afrika 'n sentrale rol toegeken vir die voltrekking van die huidige samelewingsrekonstruksie. Dit kan sekerlik sonder vrees vir teenspraak gestel word dat die sukses van hoëronderwys word onder andere bepaal deur die kwaliteit en lojaliteit van die akademiese profesie, wat op sy beurt weer afhang van die mate waartoe die akademiese profesie hulle professionele omgewing as bevredigend en as sinvol beleef. Die huidige stroom publikasies oor die funksionering van die akademiese profesie – tot onlangs toe nog afwesig van die hoëronderwys-navorsingsagenda in Suid-Afrika (vgl Wolhuter 1997: 38) is daarom tydlig. Een leemte is egter dat dié publikasies, met die uitsondering van Pienaar & Bester (2006: 74-95), 'n ouderdom-/loopbaanfaseblinde beeld van die Suid-Afrikaanse akademiese profesie konstrueer, terwyl akademië, soos alle mense, hulle in verskillende lewensfasies met dienooreenkomstige verskillende situasies en probleme bevind. Die doel van hierdie artikel is 'n ondersoek van hoe Suid-Afrikaanse akademië binne verskillende fasies van hulle loopbane hulle professionele omgewings beleef. Ten aanvang word die kontekstuele agtergrond geskets, naamlik die veranderende akademiese omgewing in Suid-Afrika en internasionaal. Dit word gevolg deur 'n verheldering van die begrip “loopbaanfasies”. Vervolgens word die navorsingsmetode verduidelik, waarna die resultate aangebied en bespreek word.

1. Kontekstuele agtergrond: die veranderende professionele omgewing van die Suid-Afrikaanse akademiese profesie

1.1 Internasionale veranderinge in die akademiese omgewing

Internasionaal het die volgende samelewings-tendense die afgelope twee dekades die hoëronderwysomgewing verander: ekonomiese groei (Wolhuter *et al* 2010: 198), die einde van die nasiestaat en die neoliberale ekonomiese revolusie (Steyn & Wolhuter 2008: 24, 25, 30),

demografiese veranderings (Steyn & Wolhuter 2008: 13-6) en die inligting- en kommunikasie-revolusie (vgl Cummings 2008: 34).

Die byna twee dekades vanaf 1990 tot die helfte van 2008 was die tydperk van die grootste ekonomiese groei in die geskiedenis. Tussen 1995 en 2006 het die wêreld se ekonomiese uitset met ongeveer 50% toegeneem – vanaf \$39.4 triljoen in 1995 tot \$58.8 triljoen in 2006 (2005 \$) (World Bank 2008: 193). Dié ekonomiese groei het 'n skouspelagtige uitbreiding van hoërsonderwys bekostigbaar gemaak. Tussen 1999 en 2006 het hoërsonderwysinskrywings wêreldwyd met ongeveer 50% gegroei – van 94.7 miljoen studente in 1999 tot 142.1 miljoen in 2006 (UNESCO 2009). Die grootte van die akademiese profesie het dienooreenkomstig toegeneem. Die getal akademiese personeel aan hoërsonderwysinrigtings wêreldwyd het toegeneem van 6.4 miljoen in 1999 tot 9.1 miljoen in 2006 (UNESCO 2009).

Die laaste kwart van die twintigste eeu is gekenmerk deur die kwyning van die eens magtige nasiestaat. Die nasiestaat as welsynstaat het sigself buite sy vermoë uitgebrei en kon gevolglik nie meer al die funksies wat hy homself ten laste gelê het uitvoer nie en moes noodgedwonge begin afskaal; 'n proses wat gedurende die vroeë 1980's in Wes-Europa begin het en na 1990 na die lande van die gewese Oosblok en die ontwikkelende lande versprei het. Die staat het die omvang van sy aktiwiteite afgeskaal en die beginsels van die vryemark vrye teuels geger. Vryemarkbeginsels is in al hoe meer samelewingsfere, insluitende universiteite ingevoer (Ntshoe *et al* 2008: 393-5). Die staat verskaf al hoe minder finansiële ondersteuning aan universiteite, maar in soverre dit nog verleen word, word daar, in die gees van die vryemark ekonomie, verantwoording van universiteite geëis (vgl Strydom 2001). So word 'n hele bestuurskultuur (*managerialism*) aan universiteite geskep. Namate universiteite sake-ondernemings word, vervaag die grense tussen universiteite en die samelewing.

Terwyl die wêreldbevolkinggroei koers die afgelope aantal dekades afgeneem het, word sowat 76 miljoen mense steeds elke jaar by die aarde se bevolking van 6.4 biljoen gevoeg. Binne die wêreld se aggregeerde bevolkinggroei van 1.1% per jaar lê skerp verskille verskuil – van Sub-Sahara Afrika se vinnige groei van 8.6% per jaar tot Europa en Sentraal-Asië se 0.0%-0.05% per jaar (World Bank 2008: 42). In

dele van die aarde waar positiewe bevolkingsgroei plaasvind, staan meer en meer mense elke jaar voor die hekke van hoëronderwysinstellings en neem die druk op hoëronderwysinstellings toe (Altbach *et al* 2009: 37-49). Aan die ander kant neem die druk in dele waar geen of negatiewe bevolkingsgroei plaasvind nie weer toe om hoëronderwys meer inklusief te maak (Altbach *et al* 2009: 37-49).

Ten slotte het ook die inligting- en kommunikasie-revolusie 'n groot invloed op hoëronderwys gehad. Inligting- en kommunikasie-tegnologie fasiliteer en bevorder volwasse en voortgesette onderwys, onderrig en navorsingsproduktiwiteit.

1.2 Veranderinge in die Suid-Afrikaanse akademiese omgewing

Naas al bovermelde internasionale tendense is hoëronderwys in Suid-Afrika ook nog in die spervuur van 'n politieke-gedrewe transformasie-agenda. Sedert 1994 is dit regeringsbeleid om 'n nuwe onderwysstelsel op die volgende beginsels te bou: demokratisering, gelykheid, desegregasie en multikulturele onderwys (vgl Wolhuter 1999: 365). Voorts moet die onderwysstelsel daarop afgestem wees om die potensiaal van elke individu te ontsluit ten einde die doelstellings van ekonomiese groei en die smee van nasionale eenheid te bereik. Om dit te bereik is twee grootskaalse hervormings geïmplementeer: die instel van uitkomsgebaseerde onderwys en 'n nasionale kwalifikasieraamwerk (Boughey 2004: 7). Hierdie konteks het die wyse waarop die internasionale tendense binne Suid-Afrika vergestaltung gevind het, beïnvloed. Suid-Afrika het deel gehad in die ekonomiese voorspoed vanaf 1990 tot 2008. Tussen 1990 en 2000 het die Suid-Afrikaanse bruto binnelandse produk teen 'n gemiddelde tempo van 2.1% per jaar gegroei, en tussen 2000 en 2006 teen gemiddeld 4.1% per jaar (World Bank 2008: 200). Die politieke motief was sekerlik die oorheersende, maar hierdie ekonomiese groei het die volgehoue uitbreiding van hoëronderwys in Suid-Afrika moontlik gemaak. Hoëronderwysinskrywings het toegeneem vanaf 495 355 in 1994 tot 632 971 in 1999 en 741 380 in 2006, terwyl die getal akademiese personeel aan universiteite vanaf 18 669 in 2001 tot 22 427 in 2006 toegeneem het (UNESCO 2009).

Die neoliberale ekonomiese revolusie het Suid-Afrika ook nie verbygegaan nie. In die na-1990 wêreld van 'n unipolêre magsbalans (*Pax Americana*) het die regerende party nie veel van 'n keuse gehad anders as om 'n vryemark ekonomiese beleid te volg nie. Die effek van die neoliberale ekonomiese revolusie op die Suid-Afrikaanse akademiese omgewing – meer staatsvoorskrifte en die vervaging van die grense tussen akademie en industrie – is al goed uitgewys in gepubliseerde navorsing, byvoorbeeld Mabizela (2005: 1) en Ensor (2006: 127). Dit is al gestel dat, tydens die termyn van Kader Asmal as Minister van Onderwys, direktiewe vanaf die Departement van Onderwys op universiteite neergereën het soos “manna vanuit die hel” (Belacqua 2009: 32). Die toenemende regeringsoorheersing van universiteite is weereens die produk van nie alleen die neoliberale ekonomiese revolusie nie, maar ook (selfs nog meer) van die nasionale demokratiese revolusie (vgl Duvenhage 2007: 377), waarvolgens die regerende party sy hegemonie oor 'n wye verskeidenheid terreine van die samelewing versterk, insluitende universiteite (vgl Johnson 2004: 218). Regeringsdirektiewe gee aanleiding tot die ontstaan van 'n burokrasie masjien binne elke universiteit, wie se taak dit is om hierdie voorskrifte uit te voer en te administreer, maar wat maklik ook 'n momentum en lewe van hul eie ontwikkel. Bowendien gee die bestuur van universiteite volgens sakebeginsels ook aanleiding tot 'n burokrasie wat in die professionele lewens van akademiese personeelbestuur 'n intrusie vorm, waar hulle eens onverstoor en in outonomie hulleself aan hulle taak (onderrig en navorsing) kon wy.

Wat demografie betref het Suid-Afrika se aantal geboortes per jaar reeds in 1990 'n piek bereik en daal dit sedertdien jaarliks (Wolhuter 2000: 155-6). Terwyl dié dinamika die druk op die uitbreiding van hoërsonderwys in Suid-Afrika sal verlig, sal die relatiewe lae hoërsonderwysinskrywingsvlakke in Suid-Afrika weer druk op die uitbreiding van hoërsonderwys in Suid-Afrika bly plaas (Wolhuter *et al* 2009). Waar 'n afname in die bevolkingsgroei dus in ander lande 'n klemverskuiwing vanaf die summere uitbreiding van hoërsonderwys na beleidsrigtings om hoërsonderwys meer inklusief (dit is, die insluiting van histories gemarginaliseerde sosiale groepe) te maak,

bestaan druk ten opsigte van uitbreiding en gelyke geleentheid naas mekaar (Wolhuter *et al* 2009).

1.3 Fases van werkende leeftyd

In aansluiting by Pienaar & Bester (2006: 78) kan daar tussen drie fases tydens die werkende leeftyd onderskei word, naamlik die vroeë fase (20-39 jaar), die middelfase (40-55 jaar) en die laafase (ouer as 55 jaar).

Op 'n persoonlike vlak is die lewensfase van die vroeë volwasse lewensfase (20-39 jaar) die seleksie van 'n huweliksgeenoot, die sluit van 'n huwelik, die begin van 'n huisgesin en die bestuur van 'n huishouding (Gerdes *et al* 1981: 269-70). Op werksvlak word gedurende dié fase besluit op 'n beroep, toegetree tot 'n beroep, en word 'n identiteit as werker binne die beroepstruktuur verwerf (Craig 1983: 435-6). Een van die probleme wat die jong werker dikwels beleef, is dié van die realiteitskok wanneer die optimistiese, idealistiese idees en verwagtinge oor die werksituasie nie strook met die werklikheid nie (Craig 1983: 439-40). Aan die ander kant is hierdie dikwels ook die mees kreatiewe jare van die werker (Craig 1983: 435).

Gedurende die middelvolwasse fase het die individu op persoonlike vlak die taak om 'n ekonomiese leefstyl te ontwikkel, om 'n sosiale en burgerlike rol in die samelewing te vervul, en om tiener- en adolessente kinders op hulle lewensweg te plaas. In die werkslewe word die gevestigde werkidentiteit nougeset gehandhaaf. Hierdie is die produktiefste jare in die individu se werkende loopbaan (ofskoon kreatiwiteit nou al taan). Individue vorder tot op die kruin van hulle loopbane. 'n Moontlike probleem in sowel die persoonlike as beroepslewe is die eksistensiële probleem van die "middellewekrisis".

Gedurende die laatvolwasse fase nader die individu die einde van sy/haar werkende lewe. Die individu kyk gevolglik terug op sy/haar lewe, en ervaar óf 'n belewenis van sin en tevredenheid óf van sinloosheid en van wanhoop.

1.4 Die akademiese profesie in Suid-Afrika: literatuuroorsig

Hoëronderwys is 'n relatiewe jong veld van navorsing in Suid-Afrika. Die *Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Hoëronderwys* het byvoorbeeld maar eers so onlangs as 1986 vir die eerste keer verskyn. Binne die veld van hoëronderwysnavorsing was die akademiese profesie – in die buiteland sowel as in Suid-Afrika – aanvanklik nie op die navorsingsagenda nie (vgl Wolhuter 1997: 38). Internasionaal het die akademiese profesie eers 'n sterk fokus van hoëronderwysnavorsing geword met die Carnegie Internasionale Navorsingsprojek wat gedurende die laat-1980's plaasgevind het, en waarvan die bevindinge in die publikasie onder die redakteurskap van Altbach (1996) saamgevat is. Tans vind 'n tweede internasionale navorsingsprojek oor die akademiese profesie plaas – die Changing Academic Profession of CAP-navorsingsprojek.

In Suid-Afrika het slegs enkele publikasies die onderrig- en dienslewingsfunksies van die akademiese profesie gedek. Oor onderrig is die bevinding dat die lesinglading van akademië in die jongste jare toegeneem het en dat klasse groot is (Wolhuter *et al* 2008: 395-6). Akademië vind die huidige toestroming van groot getalle studente wat akademies swak voorberei is vir universiteitstudie problematies (Wolhuter *et al* 2008: 396). Suid-Afrikaanse akademië se betrokkenheid by dienslewingsaktiwiteit (die aanwending van hulle kundigheid in diens van die samelewing, hetsy onbesoldigde of besoldigde dienslewering) is laag (Wolhuter & Higgs 2006: 69-70).

Die grootste gedeelte van gepubliseerde navorsing oor die Suid-Afrikaanse akademiese profesie handel egter oor hulle navorsingsfunksie; tweedens oor hulle verhouding met universiteitsbestuur; en verder oor hulle werkswelstand en tevredenheid. Ten opsigte van navorsing is die bevinding dat hulle navorsingsproduksie laag is (Wolhuter *et al* 2007: 12) en word probeer om die redes daarvoor te identifiseer. Laasgenoemde sluit in die werklading van akademië, die beskikbaarheid van befondsing en hulpbronne, die institusionele kultuur, en die aanwesigheid van rolmodelle en mentors (Schulze & Gouws 2008: 129).

Navorsingsresultate dui daarop dat Suid-Afrikaanse akademici se werkstevredenheid laag is (vgl byvoorbeeld Van den Berg *et al* 2008: 85). Een van die redes is die werkklading en roloorbelading van akademici (byvoorbeeld Schulze 2006: 123), waaraan die eise van 'n toenemende bestuurskultuur (*managerialism*) geen geringe aandeel aan het nie (vgl Bauer & Wilkinson 2005: 191, Ntshoe *et al* 2008: 391).

Navorsing oor die akademiese professie in Suid-Afrika neig om die professie as 'n homogene blok te beskou.¹ Geslagsdifferensiasie (byvoorbeeld Schulze 2006, Higgs *et al* 2004) en bevolkings-groepdifferensiasie (byvoorbeeld Schulze 2006, Potgieter 2002) kom slegs in enkele gevalle voor. Publikasies beskou die professie ouderdoms/loopbaanfasesgewys ook homogeen, ten spyte van die feit dat akademici oor verskeie loopbaanfases, elk met sy eie behoeftes, kenmerke en eise versprei is, soos hierbo verduidelik. Die behoefte aan navorsing oor hoe die akademici van verskillende leeftyd fases hulle professionele omgewing beleef, is ook al geïdentifiseer in 'n oorsig oor die literatuur oor die akademiese professie in Brittanje (Locke 2008: 114).

Die enkele publikasie wat wel tussen die verskillende loopbaanfases van akademici onderskei, naamlik Pienaar & Bester (2006), het die loopbaandilemmas van 'n steekproef van 95 akademici aan een Suid-Afrikaanse universiteit met behulp van die Delphi-tegniek ondersoek. Die studie het die volgende loopbaandilemmas van Suid-Afrikaanse akademici (ten opsigte van hulle betrokkenheid by sowel voorgraadse as nagraadse onderrig en studentebegeleiding) geïdentifiseer: bevordering, roloorbelading en/of rolkonflik, finansiële vergoeding, bestuurs-aangeleenthede, werksonsekerheid, diskriminasie, ondersteuning ten opsigte van navorsing en onderrig, opleiding en ontwikkeling, toerusting en werksomstandighede, algemene ondersteuning, burokrasie, innovasie, transformasie, loopbaanbestuur, skakeling, gesinsverpligtinge, en algemene onsekerheid. Ofskoon hierdie publikasie die frekwensie van elke dilemma per loopbaanfase toon, het die skrywers in hulle interpretasie en bespreking van bevindinge die dilemmas as aggregeaat, en nie ooreenkomstig loopbaanfase nie, hanteer.

1 Byvoorbeeld Bauer & Wilkinson 2008, Ntshoe *et al* 2008; Schulze 2006, Van der Berg *et al* 2008.

2. Navorsingsmetode

As deel van die internasionale CAP-navorsingsprojek – 'n internasionale ondersoek na die akademiese professie wat tans in 22 lande plaasvind – het die skrywers die vraelys van die ondersoek deur 'n nie-waarskynlike gerieflikheidssteekproef van die Suid-Afrikaanse akademiese professie ($n = 700$) laat voltooi. Nege universiteite is ingesluit in die steekproef: die afstandsonderriguniversiteit, drie histories-swart universiteite, drie histories-blanke universiteite, en twee tegniese universiteite (voormalige teknikons). Vyf van die noordelike universiteite, twee van die suidelike universiteite en twee van die Ooskus-universiteite is ingesluit. Die navorsingsspan (wat bestaan uit die tweede tot die vyfde skrywers van dié artikel) het die nodige toestemming en etiese klaring van elk van die deelnemende universiteite verkry, en gebruik gemaak van studente-assistente by elke universiteit. Die assistente het akademiese in hulle kantore besoek, aan hulle die doel van die navorsing verduidelik, hulle versoek om die vraelys te voltooi en na 'n week het hulle die voltooië vraelys opgeneem en aan die navorsingsspan terugbesorg.

Met behulp van die inligting is bepaal hoe akademiese die volgende aspekte van hulle professionele situasie beleef: onderrigaktiwiteite, navorsingsaktiwiteite, gemeenskapsbetrokkenheid en -diens, verhouding met institusionele bestuur, en werkstevredenheid. In navolging van Pienaar & Bester (2006: 78) en die teoretiese raamwerk hierbo uiteengesit, is tussen die volgende leeftyd fases onderskei: vroeë loopbaanfase (ouderdom 20-39 jaar), middelloopbaanfase (ouderdom 40-54 jaar) en laatloopbaanfase (ouderdom 55 jaar en ouer).

Met behulp van ANOVA-variëansie-analise (in die geval van parametries data) en die *chi*-kwadraattoets (in die geval van nie-parametries data) is bepaal of die drie groepe statisties beduidend met 95% of meer ($p \leq 0.05$) verskil ten opsigte van hulle belevens van die verskillende aspekte van hulle professionele situasie.

3. Bevindinge

3.1 Akademici se posisie op die onderrignavorsingskontinuum

Tradisioneel was Suid-Afrikaanse universiteite basies onderriginstellings, met die missie om hoëvlakvlak personeelkapasiteit vir 'n ontwikkelende ekonomie op te lei (vgl Sutherland & Wolhuter 2002). Die klem het sedert 1984, toe 'n nuwe subsidiestelsel regeringsubsidies aan universiteite aan navorsingsuitsette begin koppel het, ook navorsing ingesluit. Die CAP-vraelys het aan respondente gevra waar hulle belangstelling lê, asook om tussen vier moontlikhede te kies: primêr in onderrig, in onderrig sowel as navorsing, maar meer in onderrig, in onderrig sowel as navorsing, maar meer in navorsing en primêr in navorsing. Die resultate word in Tabel 1 vertoon.

Tabel 1: Akademici se verklaarde belangstelling op die onderrignavorsingspektrum

Ouderdomsgroep	Gemiddelde respons en standaardafwyking op rangordeskaal 1: primêr onderrig; 2: onderrig en navorsing, maar meer onderrig; 3: onderrig en navorsing, maar meer navorsing; 4: primêr navorsing	
	Gemiddeld	Standaardafwyking
20-39 jaar	2.37	0.87
40-55 jaar	2.43	0.87
Ouer as 55 jaar	2.27	0.92

ANOVA: $F = 1.75$ ($p = 0.17$)

Akademici van al drie ouderdomsgroepe beskou hul belangstelling as geleë in onderrig sowel as navorsing, maar meer in onderrig. In die ander lande wat aan die ondersoek deelgeneem het is daar 'n langer tradisie van sterk klem op navorsing en daarom neig akademici se voorkeur meer in die rigting van die navorsingspool van die onderrig-navorsingspektrum. In Japan byvoorbeeld het 73% van akademici aangedui dat hulle belangstelling primêr in navorsing geleë is, of in beide onderrig in navorsing, maar meer in navorsing

(Arimoto 2009: 24). Suid-Afrikaanse akademici van die middelgroep (40-55 jaar) lê ietwat nader aan die navorsingspool, ofskoon nie genoeg om 'n beduidende verskil te maak nie. Dié verskil kan moontlik toegeskryf word aan die feit dat jong akademici nog nie die pad van doktrale studie deurloop het nie, en dus nog nie tot die vlak van navorsers gevorder het nie. Aan die ander kant kan die feit dat die groep ouer as 55 jaar ook nie so sterk soos die middelloopbaangroep op navorsing ingestel is nie dalk daaraan toegeskryf word dat eersgenoemde groep die akademiese professie betree het op 'n tydstip toe die navorsingrol van akademici nog nie so sterk beklemtoon is nie.

3.2 Onderrig

Respondente is gevra om op die stelling “Ek bestee meer tyd aan die onderrig van basiese vaardighede as wat ek graag sou wou as gevolg van studente se tekortkominge” op 'n vyfpunt semantiese differensiaal te reageer. Die drie ouderdomsgroepe se antwoorde word in Tabel 2 aangetoon.

Tabel 2: Akademici se antwoord op die stelling “Ek bestee meer tyd aan die onderrig van basiese vaardighede as wat ek graag sou wou, as gevolg van studente se tekortkominge”

Ouderdomsgroep	Gemiddelde antwoord en standaardafwyking op vyfpuntskaal: 1: stem sterk saam; 3: neutraal; 5: stem glad nie saam nie	
	Gemiddeld	Standaardafwyking
20-39 jaar	2.13	1.16
40-55 jaar	2.08	1.13
Ouer as 55 jaar	2.07	1.13

Al drie groepe stem saam met bogenoemde stelling, alhoewel die verskille tussen die drie groepe nie beduidend is nie. In hierdie response kan die effek van die toestroming van groot getalle akademies swak voorbereide studente wat Suid-Afrikaanse akademici in die huidige tydgewrig in die gesig staar, gesien word. In ander lande waar daar in onlangse jare 'n toestroming van studente was, deel akademici hierdie mening. In Australië was die gemiddelde respons of dié vraag 2.39 (standaardafwyking 1.17) (Coates *et al* 2009: 198). Akademici se

evaluerings van onderrigfasiliteite en -ondersteuning word in Tabel 3 getoon.

Tabel 3: Evaluering van onderrigfasiliteite en -ondersteuning

Ondersteuning	Evaluering op 5-punt skaal: 1: uitstekend → 5: swak						ANOVA-toets	
	Groep 20-39 jaar		Groep 40-55 jaar		Groep ouer as 55 jaar			
	Gem	St afw	Gem	St afw	Gem	St afw	F	P
Lesinglokale	2.79	1.03	2.91	1.12	2.93	1.14	2.69	0.07
Tegnologie vir onderrig	2.81	1.20	2.92	1.11	2.88	1.08	0.59	0.56
Laboratoria	2.85	1.18	2.97	1.08	3.15	1.08	1.90	0.15
Biblioteekfasiliteite	2.18	1.08	3.27	1.31	2.03	1.03	1.14	0.32

Akademici se evaluering van onderrigfasiliteite en -ondersteuning is gemiddeld (evaluerings sentreer rondom die middelpunt van 3 op die vyfpunt skaal wat strek vanaf 1: uitstekend, tot 5: swak). Dit is ook die bevinding in ander hoë middelinkomstelende waar die CAP ondersoek uitgevoer is, byvoorbeeld Mexico (Galaz-Fontes *et al* 2009: 355). Die algemene patroon is dat hoe ouer akademici is, hoe minder tevrede is hulle. Dit is egter slegs in die geval van onderrigsteundienspersoneel waar hierdie verskille statisties beduidend is.

3.3 Navorsing

3.3.1 Konsepsualisering van navorsing

Respondente is gevra om deur middel van 'n semantiese differensia skaal wat vanaf 1 tot 5 strek hulle menings ten opsigte van drie omskrywings van navorsing te gee. Akademici van die drie ouderdomsgroepe se antwoorde word in Tabel 4 aangetoon.

Terwyl al drie ouderdomsgroepe al drie basiese konsepsualiserings van navorsing onderskryf, toon hulle (almal) die sterkste afiniteit vir die beskouing dat navorsing die toepassing van akademiese kennis in werklike lewensituasies insluit – die middelfase ouderdomsgroep sterker as die ander twee, ofskoon nie statisties beduidend nie. Hierdie patroon vertoon sonder uitsondering in al die lande waar die CAP ondersoek uitgevoer is (Cummings 2009: 45).

Tabel 4: Akademi se konsepsualisering van navorsing

Omskrywing van navorsing	Antwoorde op 5-puntskaal wat strek vanaf 1: stem volkome saam tot 5: stem glad nie saam nie							
	Groep 20-39 jaar		Groep 40-55 jaar		Groep ouer as 55 jaar		ANOVA	
	Gem	St afw	Gem	St afw	Gem	St afw	F	P
Navorsing word ten beste gedefinieer as die voorbereiding en aanbieding van bevindinge van oorspronklike navorsing	2.32	1.05	2.23	0.98	2.09	0.86	2.30	0.30
Navorsing sluit in die toepassing van akademiese kennis in werklike lewensituasies	2.04	0.93	1.94	0.85	2.05	0.84	1.00	0.36
Navorsing sluit in die voorbereiding van verslae wat die hoofdenses en -bevindinge van my veld sintetiseer	2.28	0.92	2.24	0.90	2.15	0.86	0.84	0.43

4.3.2 Navorsingsuitsette

Akademi van die onderskeie ouderdomsgroepe se navorsingsuitsette word in Tabel 5 aangetoon.

Tussen die drie ouderdomsgroepe is daar statisties beduidende verskille betreffende navorsingsuitset. In die geval van die aantal boeke as redakteur opgetree, styg die uitset met ouderdom. In die geval van tydskrifartikels en boekhoofstukke bereik uitset 'n piek in die 40-55 jaar ouderdomsgroep. Die differensiële patrone van navorsingsuitset kan waarskynlik toegeskryf word aan die samespel van twee stelling faktore: die akademiese groeiproses en die feit dat (soos voorheen vermeld) die bo-55 jaar groep akademi nog uit 'n tydperk kom voordat daar 'n sterk navorsingskultuur aan Suid-Afrikaanse universiteite gevestig was. Dit moet egter gestel word

dat selfs die beste uitsette swak internasionaal vergelyk. In Japan en Hong Kong het akademië byvoorbeeld in die driejaarperiode voor die CAP-onderzoek gemiddeld onderskeidelik 1.9 en 0.86 boeke geskryf, as redakteur van 0.7 en 0.82 boeke opgetree, en 9.8 en 10.1 tydskrifartikels/boekhoofstukke gepubliseer (Postiglione & Tang 2008: 239, Daizen & Yamanoi 2008: 310).

Tabel 5: Akademië se navorsingsuitsette

Omskrywing van navorsing In driejaarperiode voor voltooiing van vraelys	Groep 20-39 jaar		Groep 40-55 jaar		Groep ouer as 55 jaar		ANOVA	
	Gem	St afw	Gem	St afw	Gem	St afw	F	P
Getal boeke geskryf	0.15	0.60	0.30	0.80	0.4	0.88	5.20	0.01
Getal boeke as redakteur opgetree	0.03	0.24	0.15	0.66	0.19	0.52	4.56	0.01
Getal artikels in tydskrifte en boekhoofstukke	1.70	5.26	1.76	2.71	1.58	2.65	3.21	0.04

3.4 Gemeenskapsdiens en burgerlike betrokkenheid

Akademië van die onderskeie ouderdomsgroepe se profiel ten opsigte van gemeenskapsdiens en burgerlike betrokkenheid word in Tabel 6 vertoon.

Akademië se profiel betreffende gemeenskapsdiens en burgerlike betrokkenheid is laag. In ander lande waar die CAP ondersoek uitgevoer is is akademië se burgerlike betrokkenheid eweneens laag. In Kanada byvoorbeeld het slegs 7% van respondente aangedui dat hulle substantief betrokke is in plaaslike, nasionale of internasionale politiek, 41% het aangedui dat lid van 'n gemeenskapsorganisasie is of aan gemeenskapsgebaseerde projekte deelneem, en 16% dat hulle met plaaslike, nasionale of internasionale samelewingsdiensorganisasies werk (Metcalf 2008: 66). Die profiel van die middelloopbaanfase akademië is in Suid-Afrika die hoogste, ofskoon net in die geval van gemeenskapsprojekte/organisasie statisties beduidend hoër (95% of $p \leq 0.05$) as dié van die ander twee groepe.

Tabel 6: Suid-Afrikaanse akademici se profiel ten opsigte van gemeenskapsdiens en burgerlike betrokkenheid

Vraag: Gedurende die afgelope jaar, het/was u:	% ja-antwoorde			Chi-kwadraattoets phi-waarde	P
	Groep 29-39 jaar	Groep 40-55 jaar	Groep ouer as 55 jaar		
gedien in 'n verkose amp van 'n vakbond	3.68	4.50	1.88	0.06	0.35
substantief betrokke in plaaslike, nasionale of internasionale politiek	2.11	4.20	2.50	0.05	0.36
'n lid van 'n gemeenskapsorganisasie of het u aan gemeenskapsgebaseerde projekte deelgeneem?	32.11	43.54	29.38	0.13	0.00
met plaaslike, nasionale of internasionale samelewingsdiensorganisasies gewerk?	9.47	13.21	11.88	0.05	0.45

3.5 Verhoudings met institusionele bestuur

Akademici van die onderskeie ouderdomsgroepe se antwoorde op vrae wat betrekking het op die beleving van universiteitsbestuur en -administrasie word in Tabel 7 vertoon.

Akademici se beleving van universiteitsbestuur en -administrasie is nie goed nie. Volgens akademici is daar nie goeie kommunikasie tussen bestuur en akademici nie; daar is 'n bo-na-onder bestuurstyl en geen kollegialiteit in besluitneming nie; daar is 'n omslagtige administratiewe proses; bestuur verskaf nie bekwame leierskap nie; akademici word nie ingelig oor wat aangaan nie; en administrasie steun nie akademiese vryheid nie. Akademici in die jongste ouderdomsgroep (20-39 jaar) het die swakste beleving van universiteitsbestuur en -administrasie. In een van die items is daar 'n statisties beduidende verskil van meer as 95%, maar minder as 99% ($0.01 < p \leq 0.05$), en in twee items is die verskil tussen die beleving van verskillende ouderdomsgroepe 99%. Onder die toenemende bestuurskultuur (*managerialism*) wat net soos in die geval van Suid-

Afrika op buitelandse akademici neergedaal het, is akademici in ander lande waar die CAP-onderzoek uitgevoer is, se beleving van universiteitsbestuur ook negatief. In Kanada byvoorbeeld het slegs 29% van respondente saamgestem met die stelling dat daar by hulle universiteite goeie kommunikasie tussen bestuur en akademici is, 52% van respondente saamgestem met die stelling dat hulle universiteite 'n bo na onder bestuurstyl het, slegs 38% het gemeen dat daar kollegialiteit bestaan in besluitnemingsprosesse en 65% dat daar 'n omslagtige administratiewe proses is (Metcalf 2008: 65).

Tabel 7: Suid-Afrikaanse akademici se antwoorde op vrae wat betrekking het op hulle beleving van universiteitsbestuur en -administrasie

Stelling: By my universiteit	Antwoorde op 5-punt semantiese differensiaalskaal 1: stem volkome saam; 3: neutraal; 5: stem glad nie saam nie				
	Groep 20-39 jaar	Groep 40-55 jaar	Groep ouer as 55 jaar	ANOVA	
	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld	F	<i>p</i>
is daar goeie kommunikasie tussen bestuur en akademici	3.41	3.59	3.54	1.28	0.28
'n bo-na-onder bestuurstyl	2.12	2.02	2.10	0.47	0.62
kollegialiteit in besluitneming	3.21	3.49	3.51	4.37	0.01
'n omslagtige administratiewe proses	2.32	2.12	2.17	1.98	0.14
verskaf bestuur bekwame leierskap	3.11	3.41	3.43	4.17	0.02
word ek ingelig gehou oor wat aangaan ten opsigte van beleidsbesluite	2.83	3.12	3.19	5.00	0.01
steun administrasie akademiese vryheid	3.20	3.41	3.25	2.06	0.13

Akademici is ook gevra hoe invloedryk hulle op elk van die vlakke van departement of soortgelyke vlak, fakulteit/skool of soortgelyke vlak en universiteit voel. Die resultate word in Tabel 8 vertoon.

Tabel 8: Hoe invloedryk Suid-Afrikaanse akademici voel

Vraag: Hoe invloedryk voel u persoonlik in beleidsformulering op elk van die volgende vlakke:	Antwoorde op vierpuntskaal: 1: baie invloedryk; 2: redelik invloedryk; 3: ietwat invloedryk; 4: glad nie invloedryk nie				
	Groep 20-39 jaar	Groep 40-55 jaar	Groep ouer as 55 jaar	ANOVA	
	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld	F	P
Departement of soortgelyke vlak	2.63	2.42	2.53	1.83	0.16
Fakulteit/skool of soortgelyke vlak	3.19	3.06	3.19	2.89	0.06
Universiteit	3.87	3.82	3.79	0.34	0.72

Op geeneen van die drie vlakke voel enige van die drie groepe baie invloedryk nie. Op departementele vlak en op fakulteit-/skoolvlak voel akademici 'n bietjie invloedryk, en op universiteitsvlak voel hulle glad nie invloedryk nie. Van die drie ouderdomsgroepe voel die jong akademici op alle vlakke die minste invloedryk (verskille tussen die ouderdomsgroepe is egter nie statisties beduidend op 'n 95%-vlak of hoër nie). Weereens is die Suid-Afrikaanse akademici profesie ook in hierdie opsig deel van 'n wêreldwye patroon. Onder die invloed van 'n toenemende bestuurskultuur voel akademici in die buiteland ook nie meer baie invloedryk nie. In Australië byvoorbeeld het die volgende persentasies van respondente opsie 4 (glad nie invloedryk nie) gekies: 22% in die geval van die departementele vlak, 48% in die geval van die skool/fakulteitsvlak en 67% in die geval van die universiteitsvlak (Coates *et al* 2008: 200).

4.5 Werkstevredenheid

Akademici van die onderskeie ouderdomsgroepe se antwoorde op vrae wat op werkstevredenheid betrekking het, word in Tabel 9 getoon.

Tabel 9: Suid-Afrikaanse akademici se antwoorde op vrae wat op werkstevredenheid betrekking het

Vraag	Gemiddelde antwoord op skaal 1: baie hoog; 3: neutraal; 5: baie laag			ANOVA	
	Groep 20-39 jaar	Groep 40-55 jaar	Groep ouer as 55 jaar	F	P
Hoe sou u u algehele werkstevredenheid met u huidige werksituasie evalueer?	2.54	2.67	2.64	0.87	0.41
	Gemiddelde antwoord op skaal 1: baie verbeter tot 5: baie verswak				
Sedert u u akademiese loopbaan begin het, hoe het werksomstandighede by universiteite verander?	3.17	3.44	3.43	4.25	0.01
Antwoordopstelling	Gemiddelde antwoord op skaal 1: stem volkome saam tot 5: stem glad nie saam nie				
My werk is 'n bron van aansienlike persoonlike spanning	3.38	2.99	2.91	7.24	0.00
As ek dit kan oor hê sou ek nie 'n akademikus word nie	3.89	3.56	3.68	2.19	0.11
Hierdie is 'n swak tyd vir enige jong persoon om binne my veld met 'n akademiese loopbaan te begin	3.72	3.58	3.40	0.84	0.43

Die antwoorde op vrae wat op werkstevredenheid betrekking het, dui op 'n matige – nie hoë nie – werkstevredenheid. Die laagste vlakke van werkstevredenheid lê in vier van die vyf items by die middelloopbaanfasiegroep. Voorts is daar 'n statisties beduidende verskil op 'n 99% of hoër vlak tussen die antwoorde van die verskillende ouderdomsgroepe by twee items (die vraag aan die respondente tot watter mate hulle werksomstandighede sedert hulle akademiese loopbaan 'n aanvang geneem het verbeter/versleg het en tot watter mate hulle werk vir hulle 'n bron van persoonlike spanning is). Soos te

verwagte onder die bestuurskultuur waaraan akademiese personeel wêreldwyd onderwerp word, het die CAP-onderzoek ook lae vlakke van werkstevredenheid in die ander lande waar die ondersoek uitgevoer is bevind. In Japan het 55.9% van respondente byvoorbeeld saamgestem met die stelling dat hulle werk 'n bron van aansienlike spanning is (Daizen & Yamanoi 2008: 322).

4. Gevolgtrekking

Suid-Afrikaanse akademici vereenselwig hulle meer met die onder-
rig as met die navorsingsbeen van die tweeledige onderrig-navorsingsrol van die akademiese professie. Dit geld veral vir akademici in die vroeë- en laatloopbaanfasies. Hulle is redelik tevrede met onderriginfrastruktuur (lesinglokale, biblioteekdienste, onderrigtegnologie en biblioteekfasiliteite), maar akademici van al die loopbaanfasies is, soos hulle eweknië in lande in die buiteland waar daar ook 'n instroming van studente plaasvind, van mening dat hulle meer tyd spandeer as wat hulle graag sou wou aan die onderrig van basiese akademiese vaardighede as gevolg van studente se tekortkominge. Kommerwekkende aspekte van die Suid-Afrikaanse akademiese professie wat in hierdie studie na vore getree het, is die professie se lae navorsingsproduksie, hulle onbevredigende verhoudinge met universiteitsbestuur en -administrasie, en hulle lae vlakke van werkstevredenheid. Te oordeel aan die onderrig *versus* navorsingsbelangstelling van akademici in onderskeie loopbaanfasies kan die lae navorsingsproduksie waarskynlik in 'n mate aan die historiese geringskatting van dié funksie van die akademiese professie toegeskryf word; en sal dié faktor hom uitspeel in komende jare. As in ag geneem word dat die vroeë loopbaanfase die kreatiefste fase is, dan is die feit dat dit die jong kohort akademici is wat die gebrek aan akademiese vryheid, en gebrek aan invloede en selfbeskikking aan universiteite die mees beperkende vind, rede tot kommer. Sonder om die rol van 'n groeiproses oor die loop van 'n akademiese loopbaan té gering te skat en desnieteenstaande die feit dat 'n realiteitskok 'n algemene verskynsel aan die begin van enige loopbaan is, kan dié belewenis van ingeperktheid moontlik ook 'n faktor wees ter verklaring van hierdie groep se lae navorsingsproduksie. Insgelyks, as in ag geneem word

dat die middelloopbaanfase tipies die produktiefste is, dan kan die lae navorsingsproduktiwiteit van akademici in dié fase deels toegeskryf word aan die feit dat hulle 'n lae vlak van werkstevredenheid beleef – die laagste van die drie ouderdomsgroepe. Daar is in die konteksskildering verwys na die rol wat aan hoëronderrys toegeken is met betrekking tot die modernisering en ekonomiese groei en die beplande sosiale herbou van die land. In die lig van voorafgaande is dit te betwyfel of hoëronderrys 'n sentrale rol in samelewingsrekonstruksie in Suid-Afrika sal kan speel. Die regering en universiteitsbestuur sal gevolglik indringend na die professionele omgewing en eiesoortige frustrasies van alle akademici, maar in die besonder diene in die vroeë en middelloopbaanfases moet kyk.

Bibliografie

- ALTBACH P G (ed)
1996. *The international academic profession: portraits of fourteen countries*. Princeton, NJ: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- ALTBACH P G, L REISBERG & L E RUMBLEY
2009. *Trends in global higher education: tracking an academic revolution*. Paris: UNESCO.
- ARIMOTO A
2009. Changing academic profession in the world from 1992 to 2007. RIHE 2009: 1-37.
- BAUER C & A WILKINSON
2005. The pains and gains of incorporation: reflections from inside a redeployed faculty. *Acta Academica* 37(2): 191-211.
- BELACQUA
2009. Blade will have to whet himself. *Mail & Guardian Higher Learning* May 2009: 32.
- BOUGHEY C
2004. Higher education in South Africa: context, mission and legislation. Gravett & Geyser (eds) 2004: 1-21.
- COATES H, L GOEDGEBUURE, J VAN DER LEE & L MEEK
2008. The Australian academic profession: a first overview. RIHE 2008: 179-202.
- CRAIG G J
1983. *Human development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- CUMMINGS W K
2008. The context for the changing academic profession: a survey of international indicators. RIHE 2008: 33-56.
2009. Teaching *versus* research in the contemporary academy. RIHE 2009: 39-55.
- DAIZEN T & A YAMANOI
2008. The changing academic profession in an era of university reform in Japan. RIHE 2008: 293-325.
- DUVENHAGE A
2007. Politieke transformasie as 'n ideologiese denkraamwerk: 'n beleidsanalise en perspektief. *Koers* 72(3): 377-403.
- ENSOR P
2006. Universities and the shaping of the further education and training certificate. Young & Gamble (eds) 2006: 126-42.

- GALAZ-FONTES J F, L E PADILLA-GONZALEZ, M GIL-ANTON, J S SEVILLA-GARCIA, J L ARCOS-VEGA, J MARTINEZ-STACK, S MARTINEZ-ROMO, G A SANCHEZ-DE-APARICIO-Y-BENITEZ, L JIMENEZ-LOZA & M E BARRERA-BUSTILLOS
2008. Mexican academics at the turn of the twenty-first century: who are they and how do they perceive their work, institutions and public policies (a preliminary analysis). RIHE 2008: 345-61.
- GERDES L C, R OSSCHE, C STANDER, D VAN EDE & W F MEYER
1981. *The developing adult*. Durban: Butterworths.
- GRAVETT S & H GEYSER (eds)
2004. *Teaching and learning in higher education*. Pretoria: Van Schaik.
- HIGGS L G, P HIGGS & C C WOLHUTER
2004. Re-thinking gender (in-)equality within the South African academic Profession. *South African Journal of Higher Education* 18(1): 273-89.
- LOCKE W
2008. The academic profession in England: still stratified after all these years? RIHE 2008: 89-115.
- MABIZELA M
2005. *The business of higher education: a study of public-private partnerships in the provision of Higher Education in South Africa*. Pretoria: HSRC Press.
- METCALFE A S
2008. The changing academic profession in Canada: exploring themes of relevance, internationalization, and management. RIHE 2008: 57-73.
- NTSHOE I M, P HIGGS, L G HIGGS & C C WOLHUTER
2008. The changing academic profession in higher education and new managerialism and corporation in South Africa. *South African Journal of Higher Education* 22(2): 391-403.
- PIENAAR C & C BESTER
2006. Die loopbaandilemmas van akademiese personeel verbonde aan 'n veranderende Suid-Afrikaanse hoëronderrysinstelling. *Acta Academica* 38(3): 74-95.
- POSTIGLIONE G A & H H H TANG
2008. A preliminary review of Hong Kong CAP data. RIHE 2008: 237-49.
- POTGIETER C
2002. *Black academics on the move*. Sunnyside: Centre for Higher Education Transformation.

RESEARCH INSTITUTE FOR HIGHER
EDUCATION (RIHE)

2008. *The changing academic profession in international comparative and quantitative perspectives*. Hiroshima: Research Institute for Higher Education, Hiroshima University.

2009. *The changing academic profession over 1992-2007: international, comparative and quantitative perspectives*. Hiroshima: Research Institute for Higher Education, Hiroshima University.

SCHULTZE S

2006. The work experience of white male academics. *Acta Academica* 38(3): 123-43.

SCHULTZE S & E GOUWS

2005. Proven researchers' perspectives of influences on academics' research output: a case study. *Acta Academica* 40(2): 129-52.

STEYN H J & C C WOLHUTER

2008. The education system and probable societal trends of the twenty-first century. Steyn & Wolhuter (eds) 2008: 1-34.

STEYN H J & C C WOLHUTER (eds)

2008. *Education systems: challenges of the 21st century*. Noordbrug: Keurkopies.

STRYDOM A H

2001. Critical perspectives on quality assurance in higher education in South Africa. Centre for Higher Education Transformation. <http://chet.org.za/webfm_send/314>

SUTHERLAND L & C C WOLHUTER

2002. Do good researchers make good teachers? *Perspectives in Education* 20(3): 77-83.

UNESCO

2009. Statistics. Education. <http://www.uis.unesco.org/unesco/Tableview.document.aspx?ReportId:1368&1F_Language:eng&BP_Topic=0>

VAN DEN BERG H, D MANIAS &
S BURGER

2008. The influence of job-related factors on work engagement of staff at the University of the Free State. *Acta Academica* 40(3): 85-114.

WOLHUTER C C

1997. Desiderata in South African higher education studies' window on the outside world. *South African Journal of Higher Education* 11(1): 35-40.

1999. Sociaal-wetenschappelijke literatuur over onderwys in Zuid-Afrika: van verzuiling tot eensgezindheid vanuit verscheidenheid. *Pedagogische Studiën* 76(6): 361-70.

2000. Enkele implikasies van die 1996-sensus vir die opvoedkundevondersingsagenda. *Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde* 29(2): 155-60.

WOLHUTER C C & L G HIGGS

2006. The academic profession in South Africa. *Southern African Review of Education* 12(1): 63-76.

WOLHUTER C C, L G HIGGS & P HIGGS

2007. The South African academic profession and transformation of Higher Education. *Higher Education Review* 38(2): 1-20.

WOLHUTER C C, P HIGGS,

L G HIGGS & I M NTSHOE

2008. The academic profession in South Africa in times of change: portrait from the preliminary results of the Changing Academic Profession (CAP) Research Project. RIHE 2008: 389-400.

2010. How affluent is the South African Higher Education sector and how strong is the South African academic profession in the changing international academic landscape? *South African Journal of Higher Education*: 196-214.

WORLD BANK

2008. *08 World Development Indicators*. Washington, DC: World Bank.

YOUNG M & J GAMBLE (eds)

2006. *Knowledge, curriculum and qualifications for South African Further Education*. Pretoria: HSRC Press.